

Galesiya

o

Sansandek Pol mar tonan saw

Galesiya-ib lahta

Gamuk ameb lehaqta

Mataw en ameb diq Yesus anan helmo haqiyta na in Juda-mo. An teq abeb Yesus in Pol eman lehim in og saw bunmo on mataw en ta asor Juda a haiqta na gigo hib lehad in mataw na inaqmo Yesus awagamun dimunta gibilenyaq. Gibilensa on mataw na kabemmo bolim le Yesus ago asenlulib tugwahtiqim in Juda mataw helmo haqiyta na nenaq tuwastoni. Teq mataw en ta asor helmo haqiyta na in God ago maror Moses bilamta na anan uliq araq ago maror haqad in a hi muzin yaqayta, Juda em yaqayta nazaq. Nazaq iyan mataw na in maror na agamukan a hi muzinsa Juda mataw helmo haqiyta na in ginan bilaq yaqay, Mataw na in God ago on matawmo diq a hi iy daqay haq yaqay.

Afaqan nazaq gwahtiqaq teq Juda mataw asor saw Galesiya-ib lehim Yesus ago dauh nab osiyta na suleq katiyta gibilenad in ginad tuwalebol yaqay. Ad in giwaz diq meqniyeq mataw en ta asor helmo haqiyta na giqemid in God ago maror Moses bilamta na muzinad gihol abatan asan urotnan ton yaqay. In bilaq yaqay, Ne gisan a hi uroteq teq ne God ago maror aduganib le a hi gwahtiq daqay haq yaqay.

Haqsa Pol nagah na abin huritimmo in Galesiya ginan anad meqniysa in gimen sansandek ka mar tonim eman in gigo hib tilah, in ginad agadanta na tuwastitaynan haqad. In bilam, I Yesus Kraiss anan helmo haqauqta naqmo amomo i gige-man i God ameb on mataw titnonta kayeqmo kuluwaku-luwmo osamta tiqiyim osauq ham. Haqad in bilam, Yaqqo gamuk ka ya inadibmo a hi bilaqaiqta ham. Teq ya gamuk ka mat araq ago hib a hi wayta ham. Ya Yesus awagamun bilaqaiqta ka God-mo isihunan ya ne gibilenaiq ham. Nazaq iyan ne ginad katiyta na hulosa-d gamuk hel diqta ya gibilenaiqta kaqmo ne waz naqmo hiqiyiy ham.

God inmo Pol atowun eman in Aposel akabiyannemaqta

¹ Yaqqo Pol, ya Aposel araq. Teq mat diq araq ya itowun eman ya Aposel gwahtiqim a hi luwaiq. Haiqqam. God Yesus Kraiss hodhodab wazan eraqim in Amam inaq kabiy na yagiyta. ² Yaqqo teq ya imaqqaban ya ginaq kawa osauqta ka, i bunmo sansandek ka mar tonim saw Galesiya-ib on mataw Kraiss ago nan huritayta na gidauhan bunmo gimen eman leh negaq.

³ I Gimam God teq i gigo Iyahta Yesus Kraiss inaq in gigem dimunta negad in ne gigem emid kute neman. ⁴ Yesus Kraiss-mo i Gimam God anad muzinim bolim i gimen ahol nog hulosa-d i gigo daq meqinta tizay bug. Zay bugan og ka ago daq meqinta nagan i ginad a ta hi wamuzsa muran i samanmo tiluw osauqta. ⁵ Nazaq iyan kam bunmo i God abin iluwad osuq. Hel diqtaqqo.

Yesus awagamun amulikmoqmo usaqta

⁶ Mataw! Ya ne gibin araq diq huritim ihol turuh nam. Na in kazaq. Kraiss agem dimunta negad gilumsihan teq God ne gililewunim giwamta. Giwaqan sisaq haiq ne gihol buliyim Yesus awagamun lul araq diqta muzinad ne God gileh ug nog iyim tuqosay. Ya ne gibin nazaq huritim ya ritenim inadnad diq tiqemaiq. ⁷ Helmo, Yesus awagamun araq araq haiqqamta. Teq mataw asor ne giwazbalnan haqad in Kraiss ago wagam dimunta na wazbuliyim ne gibilenayta. ⁸ Ta teq igmo gigo araq ne gigo hib leheq Yesus awagamun i mebmemo gibilenta na buliyeq wagam lul ta araq gibilenid God in kusluw ugid ban meqintab wolehan. Ari angelo araq Hevenib gehitiqeq Yesus awagamun buliyeq wagam ta araq gibilenid God in kusluw ugid in nazaq ban meqintab wolehanmo. ⁹ Ya nawa tibilayta nazaq ya a ta bilaq tonaiq. Mat araq Yesus awagamun ne mebmemo huritim anan helmo haqiyta na buliyeq wagam ta araq gibilenid God kusluw ugid in ban meqinta nab wolehan.

¹⁰ Ya kazaq atoranmo bilaqid ne ya iwazineq inan dimun haq daqay haqad ya gamuk ka bilaqaiq e? Haiqqam. God-mo ya inan dimun haqdaq haqad ya gamuk ka bilaqaiqta. Ya matawmo giqemid ginad dimniy daqay haqad kabiy a hi emaiqta. Na ezaqgo ya mataw ginad muzinad kabiy emeq teq ya Kraiss ago kabibiy mat a hi iydaiq.

Pol in Aposel gwahtimta awagamun

¹¹ Ya imaqbaban, ya ne hel diqtaqmo gibile-naiq. Yesus awagamun dimunta ya bilaqaiqta ka mat araq og kabta eman a hi gwahtimta. ¹² Wagam na ya mat araq ago hib a hi huritta. Teq mat araq wagam na asuleqin a hi yagtamo. Haiqgam. Yesus Krais-mo gamuk na iqisihunta.

¹³ Ne yaqgo tur os kwaziqta na awagamun tuhuritiyta. Ya Juda gigo maror ahaqenib osad ya God ago on mataw Krais ago nan huritayta na atoranmo gimeqin tonad giwalebolyaiqta. ¹⁴ Kam nab ya mat araq diq nazaqta ya luwyaiqta. Yaqgo on mataw gilikmanib ya iyogniz kabemmo giquriyamim ya ameb diq iyim i gisesan Juda gigo daq teq in gigo gunun bunmo ya muzin bugyaiqta.

¹⁵ Ta teq kwaziqmo ya inen a hi iqemsamo God agem dimunta yagad itowun tiqamta. Itowun eman ya tugwahtiyan teq ya in ago kabiy emgo haqad in tiqililewun. ¹⁶ Ililewunad in Atatin tiqiqisihun, iqisihunid ya in Atatin awagamun na a leheq on mataw en ta asor Juda a haiqta nagan gibilendaiq haqad. Ari God in Atatin tiqiqisihunan ya teq ezaq tondaiqta na ago ya mat araq ago hib lehim a hi susumun ug. ¹⁷ Teq ya uliq Jerusalem-ub mataw ya iquriyamim dan-meb Aposel gwahtiqiyta na gigo hib a hi lehmo. Haiqgam. Ya era hid naqmo saw Arebiya ban lehim tuqos. Osim abeb ya uliq Damaskus-ib muleqim ta leh. ¹⁸ Ad abeb ulig ezeqmanmo tihiqiyan teq ya Pita ahol waqnan haqad uliq Jerusalem-ub tugwaleh. Gwalehim ya Pita inaq wik giger nazaq tuqos. ¹⁹ Osad ya Aposel asor

bunmo a hi gibiyad ya Iyahta amikqan Jems amomo ahol way.

²⁰ (Gamuk kawa ya ne gimen mar tonaiqta ka God ibiysa ya hel diqmo bilaqaiq. Ya a hi katiyaiq.)

²¹ Ari abeb ya saw giger Siriya ayow Silisiya inaq gigo saw ban lehim tiluwyaiq. ²² Luwsa kam nab Yesus ago on mataw gidauhan saw Judiya-ib osiyta na in ya inobun asit ahol a hi waqad in yaqgo a hi hurit kem yaqayta. ²³ Teq mataw ya iwagamun asitmo kazaq bilaqsa in hurit yaqay. Mat kwaziqmo i Yesus anan helmo haqsa in i gimeqin tonad luwyaqta amatin na muran in anad buliyim Yesus awagamun dimunta on mataw tigiblenaq haq yaqay. ²⁴ Haqsa Yesus ago on mataw saw Judiya-ibta na in ya iwagamun asitmo nazaq huritim in God abin tiqiluw yaqay.

2

Aposel bunmo Pol inaq gigem amulikmo iyiy

¹ Ari uliq 14 nazaq le tihiqiyan ya Barnabas inaq uliq Jerusalem-ub tugwaleh. Gwalehad i Taitus waqim inaq gwalehmo. ² Teq ya gwalehta na God-mo ya inadib emim ibilenan ya gwalehta. Gwalehim ya Yesus ago on mataw gigo aseseqta na girom tonim nenaq humab tuwol. Humab wolim i gimomo giholbin osad teq ya Yesus awagamun ezaq diqta on mataw en ta asor Juda a haiqta nagan gibilenad luwyaqta na ago ya mataw aseseqta na tigibilen bug. Luweq ya wagam na wazbuliyeq bilaq kireh tonid teq ya iholtuw bulad luwta na saman iydaq haqad. ³ Teq

in yaqgo gamuk araq diq a hi wastitayiy. Ad in Grik mat ya inaq lehta anan Taitus haqay na ahol abatan asan urotgo a hi bilaqiyimo. ⁴ Helmo, mataw asor urotgo bilaqiyta teq daq na a hi gwahtim. Mataw nazaq bilaqiyta na katiyim bilaqiy, I ne gimaqbaban haqiy. Ta teq haiq. Na in katiyad bo i giwirinad luw yaqay. Na ezaqgo Kraiss Yesus i giqamun hasan i God ago maror Moses bilamta na hulosis samanmo luw osauqta na ago in ahol waq kemnan haqad. Mataw na ginad em yaqay, I on mataw ka i gigo gunun amalib a ta giqirgurid in i gigo kabibiy mataw samanta tuqos daqay haq yaqay. ⁵ Ta teq i ne ginadin emad i mataw na gihagenib iyim daq na a hi em. Haiqqam. Yesus awagamun dimunta na aduganib gamuk araq katiyta hi usan haqad i mataw gimileq iyayta na giqez asit a hikidik muzinta.

⁶ Ari ya mataw aseseqta gibilenta na gibiyisa in bilaqne mataw gihin inaq nogta teq in ginad asor muturta a hi yagiy.

(Teq mataw na gihin inaq o haiq na ya inadib nagah amik diq iyta. Na ezaqgo God on mataw bunmo gibiyisa in gihin araqibmo iyaqta. Iysa in asor gigomo a hi lehaqta.)

Ari ya Yesus awagamun bilaqyaiqta na mataw aseseqta na gibilenan in asit a hi wastitayiy. ⁷ In ginad kazaq emiy. God Pita atowun emim kabiy ugan in mataw gihol abatan asan urotayta na Yesus awagamun gibilenaqta haqiy. Ad nazaqmo in Pol atowun eman in mataw gisan a hi urotayta na Yesus awagamun gibilenaqta haqiy. ⁸ (Na ezaqgo God ago zaway Pita aholib kabiy emsa

in Juda on mataw gigo Aposel iyta. Ad zaway naqmo ya iholib kabiy emsa ya on mataw en ta asor Juda a haiqta nagan gigo Aposel iytamo.)
⁹ Nazaq iyan mataw aseseqta na bunmo in Godmo kabiy yagta na ago ginad tiqem hasiy. Ginad em hasad Jems teq Pita teq Jon in Yesus ago on mataw na gigo danmebta iyim in ya Barnabas inaq giben tuwaziy. Giben wazad in i gibileniy, I garabmo God ago kabiy tiqemam haqiy. Emad ne on mataw en ta asor Juda a haiqta nagan gigo hib lehsa i mataw gihol abatan asan urotayta na gigo hib tileham haqiy. ¹⁰ Haqad teq in gamuk amulikmo igiyta na in kazaq. I giger Kraiss ago on mataw gina haiqta na ginadin emad gilumsiham haqad in i gibileniy. Teq ya inad nazaq tekomo tuqusta iyan ya in giqez na muzinnan inad diq tibilam.

Pol in Pita ago daq meqinta eman ulal iy

¹¹ An teq abeb Pita uliq Antiyok-ib bolim osad in ago daq meqinta araq ulal iyan ya in inaq an nob ugim turadmo ya wad. ¹² Na ezaqgo Jems ago mataw asor uliq nab a hi bolsamo Pita in Kraiss ago on mataw Juda a haiqta na gigo bitab leheq nenaq didaq neqyaqta. Ari abeb Jems ago mataw na bo gwahtiqim in Antiyok mataw Kraiss anan helmo haqiyta na gihol abatan asan urotgo giwaz timeqniy yaqay. Sa Pita in Jems ago mataw na girabunad in ayogniz Juda a haiqta na gihulosim giholib tihiqiyyaq. ¹³ Samo Juda mataw Yesus anan helmo haqiyta na bunmo eraqim Pita asen muzim daq katiyta na inaq tiqem yaqaymo. Emsa in gigo daq katiyta na

Barnabas anad tukurammo. ¹⁴ Ta teq ya mataw na gibliysa in gigo daq na Yesus awagamun helta na inaq a hi rirensa ya in bunmo gimeb Pita kazaq bulon, Ni Juda matta hay. Teq ni uliq kab bolim osad ni on mataw Juda a haiqta kagan gigo daq muzinad in osayta nazaq ni osyaqta hay. Teq muran ezaq haqad ni ninad buliyim mataw Juda a haiqta ka gibe yahid in Juda gigo maror ahaqenib iyeq muzingo ni gibilenaq hay?

I Yesus anan helmo haqauqta naqmo amomo i giqeman i God ameb titnonta iyim osauqta

On mataw Yesus anan helmo haqayta naqmo in God ameb on mataw titnonta

¹⁵ Helmo, ya iyogniz nenaq i Juda-mo gisenlulib gwahtiqim i gihin Juda mat usaqta. I on mataw en ta asor Juda a haiqta nagan gilulib a hi gwahtiqim in gihin mataw God ago gunun itiyonayta nazaq i gihin a hi usaqta. ¹⁶ Teq i ginad kazaq emauq. God ago maror Moses bilamta na ago gunun in mat araq emid God ameb titnonta a hi iydaq haqauq. Mat Yesus Krai anan helmo haqauqta naqmo God in anan mat titnonta haqauqta haqauq. Haqad i Juda mataw asor i inaqmo Krai Yesus anan helmo haqid God i ginan mataw titnonta tihaqdaq haqad i Moses ago gunun na akabiyan hulosaq i Krai-mo anan helmo tihawta. Na ezaqgo on mataw God ago maror Moses bilamta na ago gunun akabiyan emim teq in God ameb titnonta a hi iyayta na ago iyan.

17 Ari God i ginan mataw titnonta haqdaq haqad i in ago maror Moses bilamta na hulosa*d* i Krai*s* amomo anan helmo haqad inaq soqotim osauqta. Nazaq iyan on mataw en ta asor Juda a haiqta na in God ago maror ahaqenib a hi osayta nazaq nog i tiqiyim osauqta. Teq i ginad ezaq emam? Krai*s* i giqeman i gibin mataw God ago maror Moses bilamta na anadin a hi emad daq meqinta emayta nazaq nog i tiqiy haqam e? Haiq kidik! 18 Ya Krai*s* anan helmo tihaqim ya God ago maror Moses bilamta na wolzilay nog iyan in ago zaway ya inad wamuzgota na tihiqiy bug. Ari abeb nagah ya wolzilayan timta na ya waz ta eraqid mataw ya ibiysa ya maror Moses bilamta na ahaqenib osad ago gunun itiyonaiqta amatin nog a ta iydaiq. 19 Na ezaqgo kwaziqmo ya God ago maror na itiyonsa maror na ya iyon bilaqan ya moyta nog tiqiy. Moqim muran ya maror na ahaqenib a ta hi osaiqta. Ad teq ya kayeq ta iyim ya maror na ago gunun anadin a ta hi emad ya God anadmo diq muzingo osaiqta. Na in kazaq. Ya Krai*s* aholib tisoqotan mataw in ayib dom wolad ya inaqmo ayib dom wol nog tiqiyiymo. 20 An muran yaqmo diq kayeqmo a hi osaiqta. Haiqgam. Krai*s* ya iduganib kayeq iyim osaqta. Inmo ya inan anad bilaqsa in ya imen ahol nog hulosisim ilumsih. Ilumsihan muran ya og kab osad God atatin anan helmo haqsa inmo ya iqeman ya kayeqmo osaiqta. 21 Nazaq iyan God aqem dimunta on mataw negad gilumsihaqta na ya eman daq samanta a hi iyaq. Ari God ago maror Moses bilamta na in on mataw giqemid God ameb titnonta iyid teq nagaqgo Krai*s* mom?

In samanta moq nag.

3

*God ago maror Moses bilamta na adan teq
Yesus anan helmo haqgo adan*

¹ Ne Galesiya-ib matawta, ne God ago maror Moses bilamta na a ta muzinnan tonad ne ginad hi emta adan tiqemay. Nog ne kusluw negan ne ginad agadan iyaq? I Yesus Krais awagamun dimunta gibilensa ne bilaqne gime anonabmo Yesus ayib dom wolan ussa ahol waq nog tiqiyiyta. ² Ya nagah araq ago tisuusmun negnan. Ne God ago maror Moses bilamta na adan muzinim God ago Bugaw Dimunta waqiy o haiq ne Yesus awagamun dimunta na anan helmo tihaqim teq ne Bugaw Dimunta na waqiy? ³ Ne agadan hi iyiy. Mebmebmo diq ne God ago Bugaw Dimunta ago zawayib God ameb mataw titnonta iyiyta. Ari muran negmo gigo zaway amalib ne gihol emid God ameb tidimniy hasnan haqad ne ginad emay ye? ⁴ Daq kabemmo ne giholib gwahtimta na samanta gwahtim e? Teq ya inad emaiq, Daq nagan ne samanta a hi loyiniy haqaiq. ⁵ Nazaq iyan ne ezaq tonan God ne gilikmanib daq azawayin inaqta emad teq in ago Bugaw Dimunta negaqta? Ne God ago maror Moses bilamta na ago gunun muzinsa in nazaq gidimun tonaqta o haiq, ne Yesus awagamun huritim anan helmo haqiyta na ago in ne gigo hib daq aseseqta na giqemaq?

⁶ God ago marib Abraham abin kazaq usaqta.

Abraham God aqez anan helmo haqan God in anan mat titnonta ham. *Jenesis 15.6*

⁷ Ad nazaqmo muran on mataw God anan helmo haqayta na in Abraham atatniz tiqiyaytamo.

⁸ Teq on mataw en ta asor Juda a haiqta nagan in inaqmo God anan helmo haqsa God in ginan titnonta haqaqtamo. Daq na agamukan kwaziqmo God ago marib mar tonan tuqusta. Ussa daq na a hi gwahtiqsamo God in gamuk dimunta kazaq Abraham bulonim bilam,

Ninmo nimalib teq ya on mataw en bunmo tigidimun tondaiq ham. *Jenesis 12.3*

⁹ Nazaq iyan Abraham helmo haqan God dimun tonta nazaqmo diq God in on mataw helmo haqayta na bunmo gidimun tonaqtamo. ¹⁰ Ari teq on mataw ginad emay, God ago maror Moses bilamta naqmo teq i tigilumsihdaq haqayta, mataw na oseq teq timeqniy has daqay. Na ezaqgo God ago marib gamuk ara q mataw ginad nazaq usaqta na ginan kazaq bilam,

On mataw God ago maror Moses mar tonta na ahaqenib osad ago gunun bunmo a hi muz bugayta na, God in on mataw na bunmo kusluw negid in oseq timeqniy has daqayta ham. *Lo 27.26*

¹¹ Teq God ago gamuk kazaq bilammo,

On mataw God aqez anan helmo haqan in ginan titnonta hamta naqmo in God inaq dimunmo tuqos daqayta ham. *Habakuk 2.4*

God ago gamuk nazaq bilaqan i ginad emauq, Mat ara q God ago maror Moses bilamta na muzinim ahol eman God ameb titnonta iyta na haiq diq

haqauqta. ¹² God ago maror Moses bilamta ago adan na in i ginad helmo haqauqta na ago a haiqta. Haiqqam. Na in i giholtuw bul ago nagahta. God ago gamuk tibilam,

On mataw God ago maror Moses bilamta na muzinad ago gunun akabiyan em bugid teq maror na giqemid in God inaq dimunmo tuqos daqay ham. *Lo 18.5*

¹³ Ta teq i bunmo God ago maror Moses bilamta na a hi muz bugim i bunmo timeqniyim osta. Teq i maror na itiyonim God ameb timeqniyim osta na ago mebay Krai inmo ahol ugim sorim i gizayan i God ago maror kwaziqta na ahaqenib a ta hi osauqta. Krai i gigo ban waqim in meqniy hasim osta. Na ezaqgo God ago gamuk bilam,

Mataw ayib giqothenan turayta na bunmo God in kusluw negan in ameb timeqniy hasim osayta ham. *Lo 21.23*

¹⁴ Nazaq iyan Krai Yesu afaqan ayahta on mataw gidanin qwayim usta na waleman God Abraham dimun tonta nazaqmo in muran on mataw en ta asor Juda a haiqta nagan tigidimun tonaqmo. Gidimun tona i on mataw Yesu anan helmo haqauqta na bunmo i God ago Bugaw Dimunta waqauqta, kwaziqmo God ignan hel diqmo bilamta nazaq.

God ago maror Moses bilamta na gwahtiqim in God Abraham gamuk hel diqmo bulonta na a hi walam

¹⁵ Ya imaqbaban, ya mataw gigo daq araq anan tibilaqnan. I gilikmanib mat araq a hi moqadmo nog diq in ago ahuran nagah waqdaqta

na agamukan bunmo in wastitayim mar tonaqta. Mar tonim tumoqan abeb mat araq diq gamuk na a hi othasad teq in anadibmo gamuk ta araq samanta a hi emaqtammo. ¹⁶ Ari kwaziqmo God in Abraham teq Abraham anaynayin araq abeb teq gwahtiqdaqta na inaq gidimun tonnan haqad in hel diqmo bilamta. Bilaqan gamuk na God ago marib tuqusaqta. Teq gamuk nab God bilam, 'Abraham anaynayniz' nazaq in a hi bilam. In amun amulikmo anan bilaqad in 'Abraham anaynayinmo' ham. An Abraham anaynayin na Kraismo.

¹⁷ Ari yaqgo gamuk nawa na alulin in kazaq. Mebmeb diqmo God in Abraham inaq an adugan wazim in hel diqmo bulonta. In gamuk na bilaqan abeb ulig 430 nazaq le tihiqiyan teq God ago maror Moses bilamta na tugwahtim. Gwahtiqim maror na in God Abraham inaq an adugan wazta na eman samanta a hi iyaq. Haiqqam. Maror na in God ago gamuk amebta in hel diqmo Abraham bulonta na a hi walam. ¹⁸ Ari i God ago maror Moses bilamta na muzin bugeq ago os dimunta waqamta nazaq iyid teq i ginad kazaq em nag. God hel diqmo haqad ago os dimunta Abraham samanmo ugnan bilamta na le saman tiqiy haq nag. Teq haiq. God in ago os dimunta Abraham samanmo ugnan haqad gamuk hel diqmo bulonta.

¹⁹ Ari nazaq iyan teq nagaqgo God ago maror Moses bilamta na gwahtim? Na in kazaq. God anad i gigo daq meqinta na ulal iydaq haqad in ago maror na agununin inaq abeb teq eman gwahtimta. Gwahtiqim gunun na nazaqmo ussa

le Abraham anaynayin in dimun tonnan hel diqmo bilamta na tugwahtiqdaq haqad in anad amta. God ago gunun kwaziqta na angelo giqezab gwahtiqan mat liqabmo turyaqta na waqim garahab gehitiqim teq ago walmataw nagta. ²⁰ Teq mat liqab turaqta na akabiyen kazaq. Mat na mataw giger gilikmanib turad in araq ago gamuk waqim teq in araq na ugaqta. Teq God amulikmo iyim in ago gamuk hel diqta na inmo Abraham ugta. Nazaq iyan in Abraham gamuk ugta na in maror kwaziqta na uriyamta.

God ago maror Moses bilamta na in i gimam giwarinta nog iyim in i giqad Kraisa ago hib lehaqta

²¹ Nazaq iyan God ago maror Moses bilamta na in God i gidimun tonnan hel diqmo bilamta agamukan na ago bab daqagya? Haiq kidik! God in gunun araq i muzeq kayeqmo osamta na igid teq i bilaq nag, I God ago gunun naqmo muzinad in ameb on mataw titnonta iyauq haq nag. Nazaq iyid teq gunun na in God samanmo gidimun tonnan hel diqmo bilamta agamukan na wazid woq nag. ²² Teq haiq. God ago gunun Moses bilamta na in on mataw bunmo giqirquran in daq meqintamo ahaqenib osayta. Nazaq iysa iyan God mataw gidimun tonnan hel diqmo bilamta agamukan na in maror kwaziqta na agurmamnib a hi bolaqta. Haiqqam. Gamuk dimunta na i ginad helmo haqauqta agurmamnib bolaqta. Bolim in on mataw Yesus Kraisa anan helmo haqayta naqmo gigo hib anon emaqta.

²³ Ari Yesus anan helmo haqgo akaman na a hi gwahtiqsamo God ago maror Moses bilamta na

in i giqirquran ossa le Yesus anan helmo haqgo adanteqin na ulalab tugwahtim. ²⁴ Nazaq iyan God ago maror Moses bilamta na in i gimam giwarinta nog iyim in i giwamuzim ossa le Krai tugwahtim. Na ezaqgo God anad i Krai-mo anan helmo haqsa teq in i ginan on mataw titnonta haqdaq haqad in anad usta. ²⁵ Ari muran i Krai anan helmo haqamta adan na tugwahtiyan i gimam giwarinta na ahaqenib a ta hi osauq.

I ginad helmo haqauqta naqmo i giqeman i God atatniz iyim osauqta

²⁶ Ne bunmo Krai Yesus aholib soqotim inaq osad ne God atatniz tiqiyim osayta. ²⁷ Na ezaqgo ne Krai abinib yuw huzim ago dauhib gwah-tiqiyta nab ne God atatin Krai waqim giholsihen nog giholib eman ne gisan awaqan amo amo na tuqulilem nog iy. ²⁸ Nazaq iyan ne gilikmanib Juda mat haiq teq Grik mat haiqmo. Ad ne gilikmanib kabibiy mat samanta haiq teq mat samanmo luw osaqta haiqmo. Ne gilikmanib mat haiq teq aw haiqmo. Muran ne bunmo Krai Yesus ago hib soqotim ne bunmo gihol araqibmo tiqiyiy. ²⁹ Ad ne Krai agota tiqiyim ne Abraham anaynaynizmo tiqiyim osaytamo. Nazaq iyan kwaziqmo God in Abraham anaynayniz nenaq gidimun tonnan hel diqmo bilamta agamukan na in ne gimen usaqtamo.

4

I bugaw meqinta gigo kabibiy mataw samanta nog ossa Krai gilumsihan i God atatniz tiqiy

¹ Ari yaqgo gamuk alulin diq na ya kazaq bilaqdaiq. Amun aqenta amam ago nagh bunmo giwageq giwamuzdaqta. Nazaq iyan amam ago nagh nagan bunmo in amun aqenta na ago diqta. Amun na abin nazaqta teq in amun osad in bilaqne amam ago kabibiy mat samanta nog osaq. ² Ossa mataw asor amun na wamuzad ginad dimunta ugsa in gihagenib osad le amam kam anan bilamta nab in amam ago nagh na tigiwaqta.

³ Teq i nazaqmo amun nog ossa bugaw meqmeqinta og ka ago daq wamuzayta nagan in i giqeman i in gigo kabibiy mataw samanta iyim osta. ⁴ Ossa God kam anan bilaqan usta na tugwahtiyan kam nabmo in atatin eman tubol. Bolim in aw ara qagemab gwahtiyan aw na eman in God ago maror Moses bilamta na ago akamnib gwahtiqim maror na ahaqenib tuqos. ⁵ God anad in atatin leheq i on mataw maror kwaziqta na ahaqenib osauqta na gizayid i God atatin diq iyeq osam haqad in atatin na eman og kab bolta.

⁶ Nazaq iyan ne God atatin tiqiyim iyan God in Atatin ago Bugaw eman i ne nenaq gigemab bolim osad in God lilewunim anan kazaq biyaqta, “O kabay,” haqaq, “Ni ya imam” haqaqta. ⁷ Nazaq iyan ne kabibiy mataw samanta a ta hi iyay. Haiqgam. Ne God ago onmin tiqiyim osayta. Nazaq iyan God ago nagh dindimunta in ago onmin diqta negdaqta na in ne inaqmo tinegdaqmo.

Pol in Galesiya on mataw ginan anad ayahmo meqniy

⁸ Kwaziqmo ne God ago a hi huritsa og ka ago god katiyta nagan ne giqirquran ne in gihaqenib osad in gigo gunun akabananan kabemmo em yaqayta. Teq nagah nagan in god diq a haiqta. ⁹ Ari muran ne God diqta na ago tuhurit kemiy. Ta teq ya kazaq ne tigibilen kemnan. Danmeb God in ne gigo tuhuritan teq ne in ago huritiyta haqaiq. Nazaq iyan nagaqgo ne hureq hasim og ka ago bugaw na gigo hib muleqeq ta lehnan tonay? Bugaw meqinta nagan gigo zaway ayah diq haiqta teq in giholib nagah araq ne gilum-sihdaqta na haiqmo. Teq ta nagaqgo in ne a ta giqirqurid ne in gihaqenib osad gigo kabibiy a ta emnan ginad bilaqaq? ¹⁰ Muran ne Juda gigo maror muzinad ne kam teq kalam teq ulig nulinad teq ne zeq akaman teq urom akaman in-aqmo anadin emad kam amulik-mulikmo na ago agununin bunmo ne muzin bugayta. Nabag ne ginad emay, I gunun muzinad God ameb titnonta iyauq haqay. ¹¹ Ne nazaq emsa ya inad emaiq, Ya ne gilikmanib kabiy samanta em haqaiq. Haqad ya ne ginan inad ayahmo meqniyaq.

¹² Ya imaqbaban, ya ne ginan inad meqniysa kazaq gibilenaiq, Ya osaiqta kazaq nogmo ne osiy haqaiq. Na ezaqgo kwaziqmo ya nenaq osad ya ne nogmo iyim osta. Ossa kam nab ne ya a hi imeqin toniy. ¹³ Ya nenaq osta na ne anadin ta emiy. Kam nab ya nenaq osnan inad a hi emta teq ya igo moq inaq iyim ya ime amebta ne nenaq osad Yesus awagamun dimunta gibilen. ¹⁴ Ya moqad ne gigo hib ossa ne ya iwamuzad giholtuw diq buliyta. Ta teq ne ya inan gituw a hi hiqiysa gileh a hi yagiyta. Haiqgam. God ago

angelo araq ne gigo hib lehid ne wazineq alowan ton nagiyta nazaq nogmo diq ne ya ilowan toniy. Helmo, Krais Yesus-mo ne gigo hib le gwahtiqid ne gigem dimunta ugad wazin nagiyta nazaqmo ne ya ilowan toniyta. ¹⁵ Kam nab ne ya inan ginad bilaq naqmo hiqiyyaqa. Teq muran ne gigo ginad dimniy na edowa? Kam ya nenaq moqad osta nab ya ihol dimniyan haqad negmo gimeqnagin araq othaseq ya imeqnagnib emnan bilaqiyta. Ya ne helmo ginan bilaqaiq. ¹⁶ Ari muran ya ne ginad wastitaynan gamuk helta kazaq gibilensa ne ya inan i gigo bab haqay ye?

¹⁷ Ne huritiy. Mataw ne gihureqnan haqad kagin negayta na in ne ginadin diq a hi emayta. Haiqgam. In ne gigel tonid ne ya gileh yagad teq ne in ginadin emad gimen giholtuw bul daqay haqad in soysoy na negayta. ¹⁸ Helmo. Ya nenaq osad ya imomo ne gimen iholtuw bulad gilumsihdaiqta na in dimun diq a haiq. Ya nenaq a hi ossa mataw ta asor in inaqmo ne gidimun tonnan haqad giholtuw bul daqayta na in dimunmo diq. Teq mataw nawa ne ginad hureqayta na in negmo diq ginadin a hi emayta. ¹⁹ Yaqgo onmin, ya ne gibibiyowunad ihol titiyaq, bilaqne aw amun emnan ahol titiyaqta nazaq nog. Ne bilaqne God ago amun Krais nogmo diq tugwahtiq hasid nab teq ya ihol titiyaqta ka tihiqiydaq. ²⁰ Ya ne ginan inadnad diq tiqemaiq. Ad ya kab pesanmo osad ya inad emaiq, Ya ne gigo hib nenaq osad teq ya gamuk awaz meqin ka huload kiskismo gibilen nagta haqaiq.

Hagar ayow Sara inaq gigo gamuk awowun

²¹ Ne mataw God ago maror Moses bilamta na ahaqenib osnan ginad bilaqaqta na ya susumun negid ne amenin emiy. Maror naqmo gibilensa ne hurit daqay ye? ²² God ago marib Abraham awagamun kazaq usaqta. In atatniz giger osiyta na gigo araq anen kabibiy aw samanta. Sa araq na anen in aw samanmo anadibmo luw osyaqta. ²³ Teq kabibiy aw samanta atatin na in mataw og kabta gigo daq amalib gwahtimta. Ari aw samanmo luw osyaqta na in aw nignigta iyan in ago amun na God ago gamuk hel diqta in Abraham ugta naqmo amalib in gwahtimta. ²⁴ Wagam ka amuganib gamuk awowunta usaq. On giger na in God ago maror kwaziqta Moses wamta na teq gamuk helta God Abraham bulonta na gitowun emiyta. Kabibiy aw samanta anan Hagar haqayta na in God ago maror garah Sainay-ib gwahtimta na atowun. In kabibiy awta iyim iyan ago onmin in giqemaqta na in kabibiy on mataw samanta iyim osaytamo. ²⁵ Hagar in garah Sainay kantri Arebiya-ib turaqta na atowun. Teq in uliq Jerusalem muran usaqta na atowuntamo. Aw na ago onmin nenaq in muran kabibiy on mataw samanta iyim osayta. ²⁶ Ari Jerusalem araq ulilib usaqta nab on mataw bunmo samanmo ginadibmo luw osayta. Uliq naqmo in i ginen diqta. ²⁷ Na ezaqgo God ago mar kazaq bilam, Ni aw amun a hi emad nignig iyim osaqta na ni ninad dimniyan ham. Aw ni amun emgo santitiya a hi loyinaqta na ni ninad dimniysa bar waz naqmo hiqiy ham. Na ezaqgo aw samanmo osaqta na ago onmin kabemmo diq iyim in aw aduw inaqta na ago onminta

giquriyamayta ham.

Aisaya 54.1

²⁸ Ya imaqbaban, ne aw samanmo luw osyaqta na atatin Aisak nogta. God ago gamuk in hel diqmo bilamta naqmo amalib ne in ago onmin tugwahtiqiyta. ²⁹ Teq kwaziqmo Abraham ago amun og ka ago daqib gwahtimta na in amun God ago Bugaw Dimunta ago zawayib gwahtimta na meqin tonyaqta. An muran ne daq naqanta ahol tuwaqaymo. Mataw God ago maror Moses bilamta ahaqenib os tutayta na in ne afaqan negayta. ³⁰ Teq God ago mar ezaq bilam? In bilam,

Kabibiy aw samanta na atatin inaq gimuzid lehiy ham. Na ezaqgo kabibiy aw samanta ago amunta na in aw samanmo luw osaqta ago amun na inaq gimamgo ahuran nagah araqibmo a hi waq daqay ham. *Jenesis 21.10*

³¹ Nazaq iyan ya imaqbaban, i kabibiy aw samanta ago onmin a haiq. Haiqgam. I aw samanmo luw osaqta ago onminta.

**I God ago maror Moses bilamta
na ahaqenib giqirquran ossa
Krais i giqamun na hasan muran
God ago Bugaw Dimunta i gigo tur
os wamuzsa i daq dimdimunta
gimaqbaban gigo hib emam**

5

*I God ago maror Moses bilamta na ahaqenib a
ta hi osad i samanmo luw osuq*

¹ Ari Kraiss anad i samanmo luw osamta haqad in i giwaqan i Moses ago gunun i giqirquran osta na ahaqenib a ta hi osauqta. Nazaq iyan ne zaway diq iyeq turii. Ad mataw ne a ta giqirquran tona ne in giqez othasad giholibmo hiqiyi.

² Yaqmo Pol kazaq diq gibilensa ne gidek emeq hurit kemiy. Mataw na gihol abatan asan urotgo gibilensa ne giqez hi muzinii. Haiqmo diq. Ne maror kwaziqta na anan helmo haqad gisan urotid teq Kraiss ne gimen kabii amta na a ta hi gilumsihdaq. ³ Ne mataw gisan urotgo ginad emayta na ya ne bunmo a ta gibilen tonaiq. Ne nazaq ginad emad ne God ago maror Moses bilamta na ahaqenib tilehnan tonay. Nazaq ne emad ne maror na ago gunun amikmikta na bunmo tumuzin daqaymo. ⁴ Ad ne ginad emay, I God ago maror Moses bilamta na ago gunun muzin bugeq teq i God ameb titnonta iyam haqayta na, ne bunmo gihol adanin qwayim Kraiss ago hib a ta hi soqotay. Ne God agem dimunta in samanmo negaqta na tuhulosii. ⁵ Na ezaqgo i Bugaw Dimunta ago zawaymo amalib Kraiss anan helmo tihaqim i God ameb mataw titnonta tiqiy. Iyim God i gidimun tonnan bilamta nazaq diq in tiqemdaq haqad i baq tunim osad gihol husisiqaq. ⁶ Mat Kraiss Yesus inaq tisoqotta na anadib gisan urotayta na in nagah a haiq. Teq in anadib gisan a hi urotayta na in nagah a haiqmo. Mat na anadib mataw Kraiss anan helmo haqad teq in on mataw bunmo ginan ginad bilaqaqta naqmo in daq hel diqta.

⁷ Kwaziqmo ne Kraiss asen muzad ne dimun diqmo sib yaqayta. Ta teq nog ne gigo dan

qwayan ne gamuk helta na a ta hi muzinay? ⁸ God ne gililewunta na in ne ginad buliyan ne maror kwaziqta na a hi muznan tonay. Haiqgam. ⁹ Ne gamuk araq mataw bilaqad luwayta ka anadin emiy. Yis asitmo naqmo bret araq ahol bunmo eman huhuw nemaqta. ¹⁰ Teq ya inad emaiq Iyahta ne ginad wamuzsa ya inad usaq nazaq ne ginad tuqusdaqmo haqaiq. Sa mat nog ne ginad eman agadan iyaqta na in ago daq na amenin naw meqin diqta tuwaqdaq haqaiq.

¹¹ Ya imaqbaban, kwaziqmo ya mataw gihol abatan asan urotgo gibilenyaiqta. Teq muran ya nazaq a ta hi bilaqsa iyan Juda mataw bab yagayta. Ari ya gisan urotgo bilaq tutsa teq Juda mataw muran ya a hi imeqin ton nagiy. Ad ya Yesus ayib dom wolan momta agamukan a hi gibilensa in ya inan gigem a hi meqniy nagiy. ¹² Mataw na ne gisan urotgo gibilenad in ne giritewunayta. Teq ya mataw na ginan inad kazaq emaiq. Mataw gisan urotgo giwaz meqniyayta na in gimo gihol abatan asan urotad in gihol abatan gikayogin inaqmo uroteq huneg nagiy mo haqaiq!

¹³ Ya imaqbaban, God anad ne samanmo tiluw os daqay haqad in ne gililewunta. Teq luweq ne ginad em daqay, I gunun haiqmo osauq haqad ne giholmo anad tumuzin daqay. Haiqgam. Ne an anan ginad bilaqsa an ulumsihad osiy. ¹⁴ Na ezaqgo God ago marib gamuk amulik kaqmo in God ago maror Moses bilamta na agamukan wol net bugaqta. Gamuk na bilam, Ni ninmo nihol anan ninad bilaqta nazaqmo ni niyow anan ninad bilaqan ham. *Wok Pris*

19.18

¹⁵ Ari ne an mugad an meqin tonad osad teq ne gihol waziy. Ne bunmo araqibmo tihiqiy daqay.

God ago Bugaw Dimunta ago daq teq gigem kwaziqta ago daq

¹⁶ Teq yaqmo kazaq diq ne gibilenaiq. God ago Bugaw Dimunta dan giqisihunsa ne lehiy haqaiq. Ne nazaq emad teq ginad meqinta bolsa ne a hi muzin daqay. ¹⁷ Na ezaqgo i ginad meqinta gwahtiqaqta na in God ago Bugaw Dimunta anad nog a haiqta. Sa God ago Bugaw Dimunta anad in ne gigem kwaziqta na anad nog a haiqmo. In gigermo an geg ugsa ne daq asor emnan ginad bilaqtaqta na a hi emayta. ¹⁸ Ari Bugaw Dimunta dan giqisihuneq giqad lehid teq ne God ago maror Moses bilamta na ahaqenib a ta hi os daqay.

¹⁹ Gigem kwaziqta ago adan na ulalab usaqta. Ni an haresmo hureqim inaq usaqta na teq ni daq anuqlan inaq emaqta na teq ni nimebay haiqmo daq haresmo emaqta na, ²⁰ teq ni god katiyta muzinaqta na teq ni liqiy tagum emaqta na teq ni mataw bab negaqta na teq ni mataw nenaq an mugaqta na teq mat araq ago os dimniysa ni ahol waqad nigem meqniyaqta na teq ni nigem meqinta mataw negaqta na teq ni ninmo nihol anadin emaqta na teq ni mataw bunmo gigo gamuk geg ugaqta na teq ni mataw gihuseraqta na, ²¹ teq ni mat araq ago nagah dimdimunta utetaqta na teq ni yuw atoranta uluwim nifaqin hulosaqta na teq ni niyogniz nenaq yuw uluwad daq hares emaqta na teq daq naqanta kabemmo i

gigem kwaziqta na giqeman gwahtiqaqta. Kwaziqmo ya ne gidek wazta nazaqmo ya ne gidek a ta wazim kazaq ne gibilenaiq. On mataw daq meqinta nagan emayta na bunmo in God ago maror aduganib le a hi gwahtiq daqay haqaiq.

²² Ari God ago Bugaw Dimunta in daq kazaq eman i giholib gwahtiqaqta. Ni on mataw ginan ninad diq bilaqaqta na teq ni ninad dimniysa osaqa na teq ni nigem kute nemsasaqta na teq ni hidmo nigem a hi meqniyaqta na teq ni mataw gilowan tonaqta na teq ni daq dimunta emaqta na, ²³ teq ni mataw nenaq kiskismo osaqa na teq ni ninad in nihol anononmo wamuzaqta na, daq nagan bunmo Bugaw Dimunta giqeman i giholib gwahtiqaqta. Gunun araq diq daq nagan giwasihdaqta na haiqqam. ²⁴ Teq Kraisi Yesu ago on mataw bunmo in gigo gigem kwaziqta na ayib dom wolani in ago zaway alulin tihiqiy. Hiqiyani mataw na ginad meqinta bolsa in daq meqinta haresmo emnan ginad em yaqayta na tihiqiymo.

²⁵ God ago Bugaw Dimunta i giqeman i kayeqmo osauqta. Nazaq iyan Bugaw Dimunta dan giqisihunad giqad lehsa i muzineq inaq lehmo lehuq. ²⁶ Lehad i gihol abin hi iluwuq. Ad i anagem hi ulumad i ango nagah hi utetuq.

6

Ni naga didaqqin amagin leyaqta naqmo anon ni tuwaqdaq

¹ Ya imaqqaban, mat araq daq meqinta emid ne mataw God ago Bugaw Dimunta inaq luwayta

na ahol waqad ne mat na inaq midemqanmo ago daq na wastitayiy. Ad negmo gihol asawan woltayiy. Luweq mat na ago daq meqinta na ne gilum waqid ne inaqmo woq daqaymo. ² Ne nazaq an ulumsihad mat araq aholib afaqan gwahtiqsa ne bunmo agerab loqeq inaq garabmo afaqan na soriy. Daq nazaq ne emad teq ne maror Kraisiqta na tuwol net bug daqay. ³ Na ezaqgo i bunmo gigo zaway haiqta. Nazaq iyan mat nog anad emad bilaqay, Ya asittaqmo haqtaqta, mat na inmo ahol kat ugaqta. ⁴ Ningo kabiy daq ni emaqta na bunmo ni ulum kemad dimun meqin na ni ahol waq kem. Ahol waq kemad ni niyow ago kabiy hi ulum kem. Na ningo nagah a haiq. Ni ninmo ningo luw os anadin em. Ne bunmo nazaq emeq teq ne gihol abin iluw daqayta na alulin negmo giholib usdaq. ⁵ Na ezaqgo on mataw amulik-mulikmo gigo kabiy in em daqayta naqmo in tiqem daqay.

⁶ Mat God ago gamuk asuleqin waqaqta na in ago nagah dimdimunta inaq na asor husereq suleq anamren ugan.

⁷ Ne gihol hi kat ugiy. God in mat araq ago kamolmol a haiqta. Mat araq ago kabiyab naga didaqin leyaqta na in didaq naqmo anon tayim waqaqta. ⁸ Mat agem kwaziqta anad muzinad daq emsa teq in ago daq na aholib anon emsa mat na ahol meqniyeq tumoqdaq. Ari mat God ago Bugaw Dimunta muzinad daq emsa teq Bugaw Dimunta mat na emid in kayeqmo kuluwa-kuluwmo tuqosdaq. ⁹ Teq i kabiy dimunta emad gihol husisiqsa gituw hi hiqiyan. I kabiy dimunta emgo gidan sosil a hi iyid teq didaq

waqgo akamnib i gigo kabiw dimunta na anon kabemmo tuwaqam. ¹⁰ Nazaq iyan kam bunmo i daq dimunta emgo adanteqin inaq iyadmo i on mataw bunmo gigo hib daq dimunta emuq. Ad i gimaqbaban helmo haqayta na ginadin emad gidimun tonuq.

Krais ayib dom wolan momta na ago Pol anadin emad anad ayahmo dimniy

¹¹ Mar aseseqta yaqmo ihol abenab ne gimen mar tonta ka ne ahol waqiy.

¹² Mataw nawa ne gihol abatan asan urotnan bilaqayta na in nagaqgo nazaq emay? In gihol abin ayahta waqgo haqad daq nazaq emayta. Ad in kazaq ginad emay. Luweq i Krais ayib dom wolan momta na adan diq muzinsa Juda mataw gisan urotayta na in afaqan ig daqay haqayta.

¹³ Mataw gisan urotayta na in God ago maror Moses bilamta na anonon a hi muzin bugayta. Ta teq in ne gisan uroteq ne giquumnibmo in gibin emid ayahmo iydaq haqad in nazaq emayta.

¹⁴ Teq ya nagah araq ago hib ibin dimunta waqnan ituw hikidik iyaq! I gigo Iyahta Yesus Krais ayib dom wolan momta naqmo ago hib ya ibin dimunta waqgo inad bilaqaq. Ay nab og ka ago anad meqinta ya iholib usta na moqad in ya inad hureqgo azawayin na inaqmo tumommo.

¹⁵ Gihol abatan asan urotgo adan na in nagah diq a haiqta. Teq mat asan a hi urotaqta na nazaqmo in nagah diq a haiqtamo. God i giqeman i mat muturta iyim osauqta naqmo in nagah heltaqmo.

¹⁶ Ya inad on mataw ginad ya inad nog usaqta na bunmo gigem kiskis iysa God in ginan anad

meqniyan haqaiq. On mataw naqmo in God ago on mataw Isrel-mo diq iyim osayta.

¹⁷ Ya Yesus asen muzad ago kabiy emsa mataw ya inoliyta na abatlan ya isanib kawa usaqta. Nazaq iyan muran teq abeb mat araq in afaqan araq ta hi yagan.

¹⁸ Ya imaqbaban, I gigo Iyahta Yesus Krai agem dimunta negsa ne osiy. Hel diqtaqmo.

**God Ago Maror Muturta Agamukan
The New Testament in the Bargam Language of Papua
New Guinea**

Nupela Testamen long tokples Bargam long Niugini

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bargam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-05

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

e6d4bba7-efc9-5580-b990-ee6b0ef92064